

Молодь і ринок

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 11-12 (142-143) листопад-грудень 2016

Видається з лютого 2002 року

УДК 051 Журнал внесено в оновлений перелік фахових видань з педагогічних наук рішенням Агестаційної колегії Міністерства освіти і науки України (наказ №1328 від 21.12.2015 р.)

Засновник і видавець: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Україна, 82100, Львівська область, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24
Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №12270-1154 ПР від 05.02.2007 р.

ISSN 2308-4634 Журнал 5 червня 2013 року зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж).

3 червня 2013 року журнал співпрацює з Академією Полонійною у Ченстохові, Польща.

Шеф-редактор

Надія СКОТНА, д.філос.н., професор

Головний редактор

Наталія ПРИМАЧЕНКО, к.пед.н., член Національної спілки журналістів України

Редакційна колегія:

Надія СКОТНА, д.філос.н., професор

Фабіан АНДРУШКЕВИЧ, д.пед.н. (Польща)

Микола ДУБИНА, д.філол.н., професор, академік АН ВО України

Микола ЄВТУХ, д.пед.н., професор, академік НАПН України

Ірина ЗВАРИЧ, д.пед.н., старший науковий співробітник

Володимир КЕМІНЬ, д.пед.н., професор

Микола КОРЕЦЬ, д.пед.н., професор, академік АН ВО України,

член Національної спілки журналістів України

Анджей КРИНЬСЬКІ, кс. прелат, проф. др. (Польща), академік АН ВО України

Іван МИХАСЮК, д.е.н., професор, академік

Леонід ОРШАНСЬКИЙ, д.пед.н., професор

Олег ПАДАЛКА, д.пед.н., професор, академік АН ВО України

Микола ПАНТЮК, д.пед.н., професор

Інна РОМАЩЕНКО, к.пед.н.

Мирослав САВЧИН, д.психол.н., професор

Олег ТОПУЗОВ, д.пед.н., професор, член Національної спілки журналістів України

Марія ЧЕШЛЬ, д.пед.н., професор

Олександр ШПАК, д.пед.н., професор, академік АН ВО України

член Національної спілки журналістів України

Адреса редакції: Україна, 82100, Львівська область, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24

Тел., (068) 502-45-49; 8 (03244) 76-111; e-mail: vachevsky@meta.ua; веб-сайт: <http://mr.dspu.edu.ua>

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету (протокол №20 від 22.12.2016 р.)

Посилання на публікації "Молодь і ринок" обов'язкові

Редакція приймає замовлення на випуск тематичного номера або окремого розділу за кошти замовника.

Редакція приймає замовлення на розміщення реклами.

Редакція зберігає за собою право скорочувати і виправляти матеріали. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, статистичних даних та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Підписано до друку 26.12.2016 р. Ум. друк. арк. 19,11.

Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 100 прим. Формат 60 x 84 1/8. Гарнітура Times New Roman.

Віддруковано у поліграфічній фірмі "ШВИДКОДРУК"

82100, Львівська обл., м. Дрогобич, вул. Данила Галицького, 1

тел.: (0324) 41-08-90

© Молодь і ринок, 2016

Молодь і ринок

№11-12 (142-143) листопад-грудень 2016 ЗМІСТ

Володимир Ковальчук, Леонід Оршанський Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери обслуговування на засадах компетентнісного підходу... 6	6
Сергій Яшанов Особливості використання систем автоматизованого проектування у графічній підготовці майбутніх учителів технологій (на прикладі САПР Компас).....11	11
Ольга Кобрій, Василь Зельман Практичні аспекти організації педагогічного процесу в умовах підготовки вчителя у ВНЗ України..... 15	15
Олександр Шпак, Світлана Булавенко, Наталія Примаченко Батьки – основні провідники фінансових знань для дітей.....19	19
Olexandr Malykhin Retrospective analyses of “self-regulated learning”.....26	26
Юрій Стецик Предметна компетентність сучасного вчителя правознавства.....29	29
Ігор Чепіга, Ігор Караїмчук Привентивні педагогічно-психологічні засоби до недопустимості наркозалежності молодого покоління України... 33	33
Лілія Олексин, Володимир Салій Теоретичні основи екологічної освіти у виявленні дослідницьких умінь дітей дошкільного віку шляхом експериментування.....38	38
Алла Ольховська Оцінювання перекладацьких знань, навичок й умінь, набутих студентами у процесі вивчення курсів з систем автоматизації перекладу та синхронного перекладу.....42	42
Олександра Смакула, Ірина Долженко Проблеми професійного вигорання спортивно-педагогічних працівників.....46	46
Тетяна Опалюк Реалізація компетентнісно-орієнтованої парадигми організації освітнього процесу у вищому педагогічному навчальному закладі.....51	51
Оксана Вознюк, Андрій Поцелуйко Вплив позитивізму на соціально-філософські погляди Івана Франка.....57	57
Юлія Возна Елементи форум-театру як інтерактивні форми засвоєння соціальних вмінь майбутніх фахівців соціальної сфери.....60	60
Інга Сіягівська Інтеграція змісту навчання гуманітарних дисциплін.....64	64
Віолета Городиська Творче фантазування в малюнках старших дошкільників.....70	70
Ірина Дмитрів, Оксана Копач Поезія Ліни Костенко “Перш, ніж півень запіє...”: спроба христологічної інтерпретації.....75	75
Вікторія Полякова Функціональні основи управлінської діяльності муніципального менеджменту із проведення ЗНО в сучасній Україні.....80	80

Галина Розлуцька Освітні концепти єпископської діяльності Андрія Бачинського.....	85
Наталія Арістова Науково-теоретичний аналіз поняття “суб’єктність” в сучасній психолого-педагогічній літературі....	90
Ліана Бурчак, Марина Хроленко Формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології.....	95
Алла Загородня Методичні засади професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України...	99
Богдан Шурик Виконавська і педагогічна діяльність О. Благовидової – народної артистки України, професора Одеської державної консерваторії.....	102
Олександра Німилович Панорама ювілейних концертів видатної української композиторки Лесі Дичко.....	107
Тетяна Бондар Модель формування професійної готовності майбутніх учителів музики засобами аквафітнесу у процесі фізичного виховання.....	115
Сергій Карасевич Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітній школі.....	120
Олена Бондаревська Моделювання як теоретичний метод у процесі формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови.....	127
Володимир Штихалюк, Володимир Калашнюк Інтонаційна природа основних штрихів вокальної та диригентської техніки в процесі емоційного забарвлення структури й образу хорового твору.....	131
Володимир Кобрій Практичні аспекти організації навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів України.....	134
Поліна Замаскіна Когерентність дидактичних умов допрофільної підготовки учнів основної школи.....	137
Юлія Семеняко Культура медіа-споживання в сім’ї: сучасний стан дослідження проблеми.....	142
Микола Коцюба Сутність та зміст професійної компетентності студентів технічного коледжу у галузі об’єктно-орієнтованого програмування.....	147
Наталія Павлюх Сутність та специфіка соціалізації дитини-дошкільника.....	152
Зоряна Андрійовська Професійна компетентність педагога як основний аспект його педагогічної самоефективності.....	156
Олена Керекеша-Попова Особливості управлінської компетентності майбутніх інженерів-педагогів.....	159
Михайло Бадецький Особливості професійної спрямованості фізичного виховання майбутніх учителів педагогічних вишів...	164
Олена Васьківська Формування комунікативної компетентності старшокласників у процесі діалогічного спілкування...	168

Youth & market

MONTHLY SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL JOURNAL

№11-12 (142-143) November-December 2016

Published since February 2002

УДК 051 The magazine included in the updated list of specialized pedagogical editions by decision of Certifying of the Ministry of Education and Science of Ukraine (the order №1328 21.12.2015)

Founder and published: Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

Ivan Franko, 24 Str., Drohobych, Lviv region, Ukraine 82100

The journal is registered in the Ministry of Justice of Ukraine

Published State registration license:

Series KB № 12270 – 1154 IIP since 05.02.2007

ISSN 2308-4634 (Since June 2013).

Since June 2013 Journal is cooperating with Academy Poloniyna in Chenstokhov Poland

Chief Editor:

Nadia SKOTNA, Dr. Sc. (Philosophy), Prof.

Head Editor:

Natalia PRYMACHENKO, Ph. D. (Pedagogic), Member of National Union of Journalists

Editorial Board:

Nadia SKOTNA, Dr. Sc. (Philosophy), Prof.

Fabian ANDRUSHKEVYCH, Dr. Sc. (Pedagogic), (Poland)

Mykola DUBYNA, Dr. Sc. (Philology), Prof. Academic of Ukraine ASHE

Mykola YEVTUKH, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian NAPS

Iryna ZVARYCH, Dr. Sc. (Pedagogic), Senior Research Officer

Volodymyr KEMIN, Dr. Sc. (Psychology), Prof.

Mykola KORETS, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukraine ASHE,
Member of Ukrainian NUJ

Andrzej KRYNSKI, Dr. Sc. Msgr. Prof. (Poland) Academic of Ukraine ASHE

Ivan MYKHASYUK, Dr. Sc. (Economics), Prof. Academic

Leonid ORSHANSKIY, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof.

Oleh PADALKA, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian ASHE

Mykola PANTYUK, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof.

Inna ROMASHCHENKO, Ph. D. (Pedagogic)

Myroslav SAVCHYN, Dr. Sc. (Psychology), Prof.

Oleh TOPUZOV, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Member of Ukrainian NUJ

Maria CHEPIL, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof.

Oleksandr SHPAK, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian ASHE,
Member of Ukrainian NUJ

Editorial office: Ukraine 82100, Lviv region, Drohobych, Ivan Franko, 24 str,

Tel. (068) 502-45-49, 8 (03244) 76-111; e-mail: vachevsky@meta.ua; website: <http://mr.dspu.edu.ua>

Recommended for publication by Academic Council of Drohobych State Pedagogical University
(protocol № 20, 22.12.2016)

Links to the publication of "Youth and market" obligatory

Edition takes orders to produce thematic issue or separate part at the expense of customer.

Edition takes orders to advertising.

Edition reserves the right to shrink and correct the matter. Articles signed by author express their own point of view.

Authors of publications are responsible for the accuracy of facts, quotations, private names, geographical names, statistics etc.

Signed to print 26.12.2016

Offset paper. Offset print. Edition of 100 copies. Size 60 x 84 1/8. Letter Times New Roman

Printed in the printing firm "Shwydkodruk" ("FastPrint")

Danylo Halytsky str., 1, Drohobych, Lviv Region 82100

tel.: (0324) 41-08-90.

YOUTH & MARKET, 2016

Youth & market

№11-12 (142-143) November-December 2016 CONTENTS

Volodymyr Kovalchuk, Leonid Orshanskiy The professional training of future specialists of service sector on the basis of competency approach.....	6
Serhiy Yashanov The features of using the computer-aided design during the graphic preparation of the future teachers of technology (on for example of CAD Kompas).....	11
Olha Kobriy, Vasyl Zelman The practical aspects of the organisation of the educational process while training the teachers at higher educational institutions of Ukraine.....	15
Olexander Shpak, Svitlana Bulavenko, Nataliya Prymachenko The parents are the basic leaders of financial knowledge for children.....	19
Olexandr Malykhin Retrospective analyses of "self-regulated learning".....	26
Yuriy Stetsyk The subject competence of the modern teacher of law.....	29
Ihor Chepyha, Ihor Karayimchuk The preventive pedagogical and psychological means against the drug addiction of young generation of Ukraine....	33
Liliya Oleksyn, Volodymyr Saliy The theoretical foundations of environmental education in order to identify the research skills of preschool children by means of experimentation.....	38
Alla Olkhovska The assessment of knowledge of translation and skills that are acquired by students in the process of studying the courses of translation of automation systems and simultaneous interpreting.....	42
Oleksandra Smakula, Iryna Dolzhenko The features of professional burnout of the sports and educational workers.....	46
Tetyana Opalyuk The implementation of the competency-oriented paradigm of organization of educational process in higher educational institution.....	51
Oksana Voznyuk, Andriy Potseiuiko The influence of positivism on the socio-philosophical views of Ivan Franko.....	57
Yuliya Vozna The elements of the forum-theatre as an interactive forms of learning of social skills of the future experts of social sphere.....	60
Inha Sinyahovska An integration of the content of training of humanities disciplines.....	64
Violeta Horodyska The creative fantasy of the drawings of senior preschoolers.....	70
Iryna Dmytriv, Oksana Kopach The poem, "Before the cock crow ..." by Lina Kostenko: the attempt of the christological interpretation.....	75
Victoriya Polyakova The functional basis of the management activity of municipal administration concerning the UPE in the modern Ukraine....	80

Halyna Rozlutska The educational concepts of the activity of Andriy Bachynskiy.....	85
Nataliya Arystova The scientific and theoretical analysis of the concept "subjectness" in the modern pedagogical literature.....	90
Liana Burchak, Maryna Khrolenko The formation of ecological competence of future teachers of biology.....	95
Alla Zahorodnya The methodical bases of professional training of specialists of economic branch in higher educational institutions of Ukraine.....	99
Bohdan Shchuryk The performing and pedagogical activities of Olha Blahovydova, national artist of Ukraine, professor of the Odessa state conservatory.....	102
Oleksandra Nimylovykh The panorama of the jubilee concerts by the Ukrainian outstanding composer Lesya Dychko.....	107
Tetyana Bondar The model of formation of professional readiness of the future teachers of music by the means of aquafitness in the process of physical education.....	115
Serhiy Karasyevych The model of training of future teachers of physical culture to the sports activities in secondary school.....	120
Olena Bondarevska The modeling as a theoretical method in the process of individual strategies formation of the students' independent-cognitive activity at the foreign language lessons.....	127
Volodymyr Shtyhalyuk, Volodymyr Kalashnyuk An innovational nature of the major strokes of vocal and conducting technology in the process of emotional color of structure and images of choral works.....	131
Volodymyr Kobriy The practical aspects of organisation of student educational activity at higher educational pedagogical institutions of Ukraine.....	134
Polina Zamaskyna The coherence of the didactic conditions of preprofile preparation of basic school students.....	137
Yuliya Semenyako The culture of media consumption in the family: the current status of research problem.....	142
Mykola Kotsyuba The essence and content of professional competence of students of technical colleges in the branch of object-oriented programming.....	147
Nataliya Pavlyukh The essence and specificity of the socialization of preschooler.....	152
Zoryana Andriyovska The professional competence of the teacher as a major aspect of self-efficacy.....	156
Olena Kereksha-Popova The features of managerial competence of future engineers-pedagogues.....	159
Mykhaylo Badetskiy The features of professional orientation of physical education of future teachers of pedagogical universities... ..	164
Olena Vaskyvska The formation of the communicative competence of high school students in the process of dialogic communication.....	168

УДК 377 (4777.87) (09)

Галина Розлуцька, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ "Ужгородський національний університет"

ОСВІТНІ КОНЦЕПТИ ЄПІСКОПСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АНДРІЯ БАЧИНСЬКОГО

У статті проаналізовано освітні концепти діяльності Андрія Бачинського. Через призму історико-політичних обставин постать єпископа представлена як феномен лідера національної еліти, здатного створити культурно-освітній простір для національного самовизначення українців. Його педагогічні ідеї розглянуто в контексті не лише запозичення європейського досвіду й з огляду на регіональні особливості. Висунута ним на чільне місце боротьба за рідну мову стала основою усвідомлення окремішності закарпатських українців з їх культурною єдністю з усім українським народом.

Ключові слова: національна еліта, духовний простір, педагогічні ідеї, рідна мова, Закарпаття.
Літ. 15.

Галина Розлуцкая, кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики и психологии
ГВУЗ "Ужгородский национальный университет"

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ КОНЦЕПТЫ ЕПИСКОПСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АНДРЕЯ БАЧИНСКОГО

У статье проанализированы образовательные концепты деятельности Андрея Бачинского. Сквозь призму историко-политических обстоятельств епископ представлен как феномен лидера национальной элиты, который может создать культурно-образовательное пространство для национального самоопределения украинцев. Его педагогические идеи рассмотрены в контексте заимствования европейского опыта и региональных особенностей. Определенная на главное место борьба за родной язык стала основой определения уникальности закарпатских украинцев в единстве со всем украинским народом.

Ключевые слова: национальная элита, духовное пространство, педагогические идеи, родной язык, Закарпатье.

Halyna Rozlutska, Ph. D. (Pedagogy), Associate Professor of the Pedagogy and Psychology Department
State Higher Educational Institution "Uzhhorod National University"

THE EDUCATIONAL CONCEPTS OF THE ACTIVITY OF ANDRIY BACHYNSKIY

The article analyzes the educational concepts of the activity of Andriy Bachynskiy. Through the prism of historical and political circumstances, the figure of bishop is presented as the phenomenon of a leader of the national elite, able to create a cultural and educational space for the Ukrainian national identity. His pedagogical ideas are discussed in the context of not only borrowing the European experience but also considering the regional peculiarities. Launched by the author to the forefront, the struggle for the mother language, was the basis of awareness of separateness of Transcarpathian people their cultural unity with all Ukrainian nation.

Keywords: the national elites, spiritual space, pedagogical ideas, mother language, Transcarpathia.

Постановка проблеми. Сучасний етап модернізації української освіти спонукає до пошуків ефективної моделі освіти, яка б зберегла позитивні вітчизняні традиції і поєднала їх із сучасними науковими досягненнями. Великий обсяг завдань, що поставлені перед освітою вимагають консолідації зусиль усіх верств суспільства, зокрема авангардної ролі національної еліти у їх вирішенні. Володіючи найбільшою кількістю позитивних пріоритетів – владою, багатством, культурою, компетентністю, силою волі європейська еліта на противагу пріоритету матеріального відповідає утвердженням духовних цінностей. Наразі, українська національна еліта перебуває у процесі формування. У зв'язку з цим актуальними залишається вивчення досвіду тих

культурно-освітніх діячів, які поєднали у собі інтелект, духовність, патріотизм і могли б бути взірцем для наслідування сучасникам. Недостатньою розробленістю з позицій сучасної української історико-педагогічної науки залишається роль представників релігійної еліти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В бібліографії праць, присвячених висвітленню становлення освіти в закарпатському регіоні рельєфно виділяється спадщина А. Бачинського. Умовно дослідження можна поділити на дві групи: до першої групи відносяться праці дорадянського періоду і друга група досліджень стосується історичних розвідок у роки незалежної України. Перші спроби окреслити роль А. Бачинського в боротьбі за окремішність української культури зроблені в історичних розвідках І. Базиловича,

І. Дулішковича, А. Годинки, Ю. Жатковича, М. Кондратовича, М. Лучкая, І. Пастелія, Є. Фенцика та ін. Цінними для відтворення історичної правди є дослідження зарубіжних істориків: Д. Бендаса, Є. Недзільського, О. Мицюк, А. Пекаря, І. Попа, І. Удварі. Незважаючи на ідеологічні замовчування радянських дослідників постать творця “золотого віку” закарпатського відродження вийшла за межі церковної діяльності. Сучасні інтерпретації спадщини А. Бачинського представлені в напрацюваннях сучасних істориків Д. Данилюка, Г. Павленка, В. Пагіри, А. Михайлюк, В. Фенича, В. Ціцака, Д. Штерр та ін. Дотичні до теми нашого є дослідження культурно-освітньої спадщини єпископа здійснені В. Гомоннаєм.

Метою статті є визначити головні освітні концепти єпископа Андрія Бачинського.

Виклад основного матеріалу. До XIX ст. більшість народів Європи ідентифікувала себе не з певною національною групою, а з релігією. Це стосувалося населення частини Середньодунайської низовини, півніжжя і південних схилів Східних Карпат, географічної території сучасної Закарпатської області, яка перебуваючи у складі різних держав, носила назви: Marchia Ruthenorum, Felső Magyarország, Eszakkéleti felvidek, Ruthénföld, Kárpátország, Kárpártalja, Ruszinszko, Karpatenland, Karpatenrussland, Ruthenien, Karpatho-Ukraine, Ruska Krajna, Podkarpatsko, Rusinsko, Угорська русь тощо. Корінне населення визнавало себе як русини чи руснаки у сенсі належності до руської віри. Критерієм розрізнення русинів та сусідніх народів була мова [8, 20].

Духовне становлення Андрія Федоровича Бачинського (1732 – 1809 рр.) припало на період змагань за незалежність закарпатської церкви, коли закарпатські єпископи призначались тільки обрядовими вікаріями у егерських латинських єпископів. В обрядах вживалась виключно латинська мова та угорської у спілкуванні, хоча це суперечило Унії (1646 р.) та рішенням синоду угорських єпископів, що відбувся у Трнаві (1648 р.), який визнав уніатських священників справжніми католиками і декларував спільні з латинськими привілеї та пільги [10, 158].

Боротьбу проти латинізації за права і самостійність руської (української) церкви Закарпаття розпочав єпископ М. Ольшавський, який з боєм реагував на скарги парафіян, що не розуміють пароха, який читає із книжки незрозумілою їм мовою. Наближення християнського вчення до вірників стало справою життя М. Ольшавського. Єпископ робив спроби ввести українську мову хоча б на рівень спілкування духовенства і вірян, але через опір змадяризованого кліру усі спроби закінчувалися

невдачами. Незважаючи на те, що тогочасні священники були цілком безправним станом, який нічим не відрізнявся від селян а парохі виконували різні повинності, за наказом поміщика, від вівтаря могли бути вигнані на ланщину і прилюдно піддані тілесному покаранню, серед духовенства побутувала думка, що вживання мадярської мови підносить їх над руськими кріпаками. Про запекле протистояння сторін конфлікту свідчить такий факт: руський напис на надгробному камені у церкві монастиря у Бовчі, де був похований М. Ольшавський стерли і замінили мадярським.

Продовжив розпочату єпископом М. Ольшавським боротьбу місцевої церкви за незалежність син сільського пароха Теодора з Бенятина Ужанського комітету А. Бачинський. З дитячих років він бачив матеріальну убогість та духовну віддаленість місцевих священників від своїх вірників сформовану у мадярських богословських закладах. Великий інтерес проявляв А. Бачинський до навчання: після закінчення початкової церковної школи та Ужгородської єзуїтської гімназії записався на теологічні та філософські студії в університеті у Трнаві. Одночасно підробляючи домашнім вчителем у дітей місцевої знаті отримує перший педагогічний досвід. У результаті отримання богословської освіти влітку 1756 р. М. Ольшавський висвячує А. Бачинського на пресвітера. Після завершення докторських студій з богослов'я в 1758 р. А. Бачинський призначається помічником пароха Г. Сабодоша у Гайду-Дорог [7, 267 – 268].

Переломним у світогляді А. Бачинського став “схизматичний” бунт 1765 р. проти греко-католицької церкви. Під прикриттям русофільства підігріті московськими агентами деякі вірники в Саболчі почали відкрито молитись за “русських імператорів” і почали вимагати від Карловицького митрополита прислати православного священника. У результаті на усіх рівнях – від парафії Гайду-Дорозі до цісарського двору було проведено ґрунтовне слідство. Імператриця Марія Терезія на підставі протоколів слідства та вислухавши свідчення А. Бачинського та інших свідків зробила висновок про політичне втручання. Справа завершилась листом імператриці до московського царя, випроваджено московських агентів та заборонено приїзд православного священника, проте А. Бачинський отримав досвід єднання душпастиря і вірників та заручився підтримкою австрійських цісарів у звільненні Мукачівської єпархії від впливу латинського Егерського єпископа.

Усвідомлюючи небезпечність становища імперії в північно-східній частині Угорщини і

зважаючи на присутність російських інтриг в релігійних заворушеннях православних, 30 квітня 1766 р. Марія Терезія у відповідь на прохання синоду духовенства в Мукачеві (1746 р.) звернулася до папи Климента канонізувати Мукачівську єпархію. Через інтриги довкола питання про канонічну самостійність Мукачівської єпархії тільки 17 листопада 1770 р. папа в листі до імператриці погоджується дати закарпатським русинам “греко-католицького єпископа, який буде підлягати Острогомському архієпископу”. Остаточо питання про канонізацію було завершено тільки 19 вересня 1771 р. у папській булаві “*Eximia Regalium Principum*” [11, 64 – 65].

У мукачівській єпархії існувала проблема із літургійними книгами, оскільки вони ввозилися із Почаєва або Києва. На противагу українським виданням ввозилися великими партіями книги із Московії [5].

Для зменшення російського впливу було засновано слов'янську друкарню у Відні (1770 р), завданням якої було друкували літургійні книги для українців. Вагомою віхою став випуск кириличним шрифтом слов'янського “Букваря” (1770 р.) і збірки для слов'янських обрядів Угорської Русі. Проте ці книги викликали протести місцевого кліру. Для зняття протиріч Марія Терезія запросила всіх єпископів східного обряду до Відня на синод. На синоді розглядалися питання змісту книг, які друкували у Віденській друкарні, цензури. Єпископат греко-католицької церкви в особі А. Бачинського зобов'язався переконати єпископів у необхідності вживання української мови у церковних книгах. У ході бурхливих дискусій та багаторазових засідань вирішено друкувати для молоді: Буквар, Малий Катехизм, Малий Молитвослов і Псалтир; для старших – Великий Молитвослов; для кліру – Часослов, Требник, Службник-літургікон, Ірмологіон, Євангеліє, Апостол, Октоїх, тrefологіон, Тріодіон, Миняє, Архиретикон, Діаконикон. Зразками для літургійних книг визначили Катехизм італійського кардинала Белярніна, київські та почаївські часослови та требники, грецькі та українські службники видані у Львові. Постанова синоду узаконила використання для друку виключно української мови та заборонила вживання зневажливого “уніат” із заміною на термін “греко-католик” [1].

На власному досвіді оцінивши недоліки зростання в угромовному середовищі, А. Бачинський розумів вагу рідної школи у вихованні молодого покоління закарпатців. Він спостерігав як багато русинської молоді, яка вчилася в угорських освітніх закладах, згодом винародовлювалася. На Віденському синоді

А. Бачинський просив підтримки в імператриці та представив власну стратегію організації народної освіти в Угорській русі. З цією метою пропонувалось зобов'язати місцеві уряди та землевласників підтримувати вже існуючі та організувати нові народні школи [13, 196].

Таким чином непересічний дипломатичний хист церковного діяча А. Бачинського допоміг використати політику освіченого абсолютизму Габсбургів як засіб вирішення проблем закарпатських українців. Прагнення цесарів та їх уряду до реформ у поєднанні з активним бажанням служити своєму народові А. Бачинського скеровувались на формування національної духовності і склали основу української культури. Починаючи від реформ Марії Терезії та її сина Йосифа II (70 – 80-ті рр. XVIII ст.) й до початку XX ст. духовенство Мукачівської єпархії перетворилося в окремий привілейований стан, а вірники отримали змогу зрозуміти зміст літургійних обрядів та комунікувати живою рідною мовою.

Так званий правильник шкіл або “*Ratio Educationis*”. (“Система навчання”, 1777 р.) поділяв територію імперії на 10 шкільних округів. Угорська русь підпорядковувалась Кошицькому шкільному інспекторату. Правильник регламентував створення при кожному приході народної школи для місцевого населення з правом навчання на рідній мові. Було визначено типи шкіл: приходські однокласні, “тривіальні” – трьохкласні і міські чотирьохкласні. Функції педагогічних працівників здійснювали приходські священники: були одночасно “шкільними директорами”, а благочинні – шкільними інспекторами. Ще приступаючи до виконання рішень Віденського синоду А. Бачинський заклав шкільне приміщення у “Контракт Бачинського-Фестича” вимоги до майна парафіяльного майна. В рамках своїх службових обов'язків А. Бачинський був добре знайомий із станом освіти в Мукачівській єпархії, яка на той час охоплювала територію 13 жуп. У своїх посланнях єпископ вимагав від священників організувати школи при церквах, а батьків зобов'язував віддавати дітей на навчання і закликав місцеву владу вживати адміністративних заходів до тих, хто ухиляється [10, 198].

Зрозуміло, що переважна частина священників Мукачівської єпархії була змадяризованою і української мови не знала або ледве її розуміла. Тому важливого значення набула підготовка духовно-педагогічних кадрів, здатних навчати українських дітей на рідній мові. Першим кроком до створення навчальних закладів можна вважати прохання, висловлене А. Бачинським до імператриці Марії Терезії під час Віденського

синоду, про організацію підготовки богословів східного обряду із вихідців місцевого населення, яке реалізувалось у 1774 р. створенням Колегіуму св. Варвари (Barbareum) у Відні. Для закарпатських русинів виділялось 20 місць для навчання на державній формі навчання, хоча у 1754 р. – 12 місць. Разом із львівським та перемишльським єпископами А. Бачинський добився викладання окремих предметів українською мовою у Львівському університеті.

Значне кількісне та якісне зростання освіти душпастирів нової формації надало перенесення школи для навчання півчедяків із Мукачева до Ужгорода. В “Ratio Educationis” підготовка духовенства відокремлювалась від педагогічної освіти. Одночасно в Ужгороді створювались професійні заклади двох напрямів: теологічний та педагогічний. Семінарія стала осередком виховання національно свідомих місцевих духовних пастирів, учителів, культурних та громадських діячів. Офіційний початок роботи духовної семінарії узаконив документ про передачу Ужгородського замку під приміщення освітнього закладу був датований 28 жовтня 1781 р. [14, 65]. В Ужгородській греко-католицькій семінарії навчали клериків для мукачівської, великоварадинської та пряшівської єпархій [4, 82]. Про успіхи А. Бачинського в справі налагодження освіти місцевого духовництва свідчить така статистика: на початку канонізації Мукачівську єпархію представляли 700 священників, не кожен з яких міг написати кирилицею власне ім'я, то в 1805 лише в Ужгороді, Трнаві, Егері і Пешті освіту здобували одночасно 120 клериків [9].

З дозволу імператора Леопольда II в Ужгородському замку (1793) відбулося офіційне відкриття учительської греко-католицької семінарії, яка здійснювала професійну підготовку вчителів для українських початкових шкіл. За поданням А. Бачинського першим директором семінарії та інспектором Кошицького округу призначили Д. Поповича, який повинен був забезпечити швидко підготовку вчителів, спроможних навчати руських дітей на рідній мові. До семінарських студій допускались юнаки після семи-восьмирічного шкільного навчання. А за 5 – 6 місячний курс семінарії отримати професію дяка або вчителя. Вже з 1806 р. термін професійного навчання збільшився на два півріччя, 1791р. – на два роки і тільки на початку ХХ ст. – зріс до чотирьох років [12]. Викладання частини начальних предметів здійснювалось на рідній мові, зміст навчання насичувався українознавчими та народознавчими матеріалами про рідний край. Таким чином, створювались

сприятливі умови для формування нової активної генерації патріотично налаштованої місцевої еліти, здатної зберегти дух нації, її культуру, мову, готової до боротьби за інтереси власного народу.

Дбаючи про забезпечення про утвердження рідної мови у шкільних підручниках в 1806 р. А. Бачинський подав до Намісницької ради в справі друку шкільних підручників письмове прохання про забезпечення церковних шкіл Мукачівської єпархії підручників написаних рідною мовою. Для кращого розуміння церковного вчення єпископ рекомендував в зміст читанок вводити біблійні оповідання та катехичні повчання. Поширеним для читання був написаний народною мовою “Малий катехизм” І. Кутки. Дослідження історії української мови свідчать, що праця стала першою на русинській (українській мові) використаною у шкільництві Австро-Угорщини [3, 384 – 454].

Проте, найбільшою популярністю користувалось видання кирилицею п'ятитомної “Біблії” (1804 р.). “Біблія” читалась прихожанам у кожній парафії Мукачівської єпархії і стала засобом масового утвердження та зміцнення рідної, пізнання християнської моральності. У фондах відділу рукописів, стародруків і рідкісних книг наукової бібліотеки Ужгородського національного університету зберігся приватний примірник о. В. Шерегія. У посвяті вказано, що “Біблія” перекладена з грецької. У перших чотирьох томах видання вміщено книги Старого Завіту: П'ятикнижжя Мойсееве, книги історичні, книги великих пророків. П'ятий том вміщує Новий Завіт: Євангеліє апостолів Матвія, Марка, Луки, Іоана. У кінці подано церковний календар за григоріанським стилем з стислим поясненням церковних обрядів та релігійних текстів на кожен день. Припускаємо, що таким чином зроблено спробу впровадження григоріанського календаря в практику церковних богослужінь. Традиційно видання закінчується текстами молитв для посту та всяких потреб [2].

Потужним засобом навчання А. Бачинський вважав історію народу, закликав уміло використовувати повчальний досвід історичних фактів, щоб уникнути помилок у майбутньому. Через рідну мову дитина мусить пізнати історію свого народу. Все, що відбувалось в житті народу впродовж віків, було відображенням поглядів, розумінь і сподівань народу, що склалися під впливом високих почуттів душі народу. Сприяв публікації творів І. Пастелія та І. Базиловича, в яких науково обґрунтовано історичне походження закарпатських русинів в етнічній спільності з русинами на сході від Карпат і спростовано

концепції угорських та австрійських істориків, в які корінних жителів краю представляли як окремих народ імперії [6, 55].

Праця багатьох поколінь зберігачів духовно-інтелектуальних скарбів акумульована у книгах. У книгах фіксується документальна база, якою закріплюється розвиток науки, релігійних, культурних, соціальних, політичних традицій народу. З книги дізнаємось про життя і долю нашого народу, як жили наші предки, у що вірили, у яких відносинах вони були з сусідніми народами, як перемагали і переживали поразки. Цілком слушно, А. Бачинський розглядав як джерело поширення знань бібліотеку. В результаті розпуску Ужгородського єзуїтського монастиря (1773 р.) 2043 книги монастирської бібліотеки були передані за наказом Імператриці Терезії мукачівському єпископу [15, 341]. За власні кошти купляючи нові книги, єпископ невтомно поповнював бібліотечні фонди. З цієї метою він співпрацював з тодішніми славістами австрійської імперії Дюрічем та Домбровським. Після смерті А. Бачинського єпископська бібліотека налічувала понад 9000 примірників книг. І сьогодні вона становить близько 80 відсотків фонду рукописів, стародруків і рідкісних книг наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, куди була передана після ліквідації в 1949 р. Мукачівської єпархії. А. Бачинський ініціював створення архіву єпархії, у якому зберігались всі важливі документи. Своїм циркуляром від 20 березня 1796 р. зобов'язав старі грамоти та документи, що знаходились у церквах передати до єпископського архіву. На сьогодні архів зберігається у фондах Берегівського відділення державного архіву Закарпатської області.

Висновки. Підсумуюмо, світоглядні концепції А. Бачинського сформувались під впливом тогочасних соціально-політичних та культурно-освітніх чинників. Передумовою визначення А. Бачинського як вагомим освітнього діяча є об'єктивне бачення його як високоосвіченої, всебічно обдарованої людини. Його педагогічні ідеї слід розглядати в контексті не лише запозичення європейського досвіду й з огляду на регіональні особливості. Висунута ним на чільне місце боротьба за рідну мову повернула духовенство після вікового відчуження до власного народу. Вагомим результатом стала єпископська підтримка історичних досліджень, яка науково підтвердила власне бачення А. Бачинського про окремішність закарпатських українців з їх власною мовою та етнічною, мовною і культурною єдністю з усім українським народом. Унікальність його внеску в розвиток

регіональної освіти визначається тим, що вперше рідна мова стала офіційною мовою єпархії та використовувалась у церковних обрядах. Завдяки об'єднанню зусиль влади, церкви, поміщиків та батьків до вирішення проблем освіти організовано початкове навчання дітей рідною мовою у парафіяльних школах єпархії. Створено навчальні заклади для професійної підготовки місцевих вчителів і духовенства, започатковано вивчення частини навчальних предметів рідною мовою та збагачення змісту навчання історико-краєзнавчими матеріалами. Важливим здобутком у піднесенні освіченості народу стало поширення релігійних та навчальних книг на українській мові, організація єпископської бібліотеки та архіву.

Уважаємо, що в межах теми статті на ретельніше дослідження заслуговують рукописи єпископських послань.

1. Баран О. *Єпископ А. Бачинський і церковне відродження на Закарпатті / Бібліотека Логосу. – Т. XXXIII. – Йорктон, Саске. – 1963. – С. 24 – 25.*
2. *Біблія. Сиречь книги священного писания Ветхого и нового Завета: у п'яти томах, Т. 1. – Буда. – 1804. – 381 арк.*
3. Вакуленко С.В. *Міхаель Мозер “Причинки до історії української мови” / Сергій Валентинович Вакуленко // Монографія. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 848 с.*
4. Волошин *Коротка історія педагогіки для учительських семінарій / Августин Волошин. – 2-е вид., справлене. – Ужгород: Уніо, 1931. – 88 с.*
5. Гаджега В. *Наші культурні і церковні справи на єпископських нарадах р. 1773 у Вьдні / Василь Гаджега // Подкарпатська Русь. – 1926. Р. 3. – Ч. 5. – С. 107.*
6. Данилюк Д. *Історична наука у Закарпатті (кінець XVIII – перша половина XX ст.) / Дмитро Данилюк // – Ужгород: Патент, 1999. – 352 с.*
7. Лучкай М. *Історія карпатських русинів: у шести томах. – Т. VI. Історія мукачівської єпархії / Михайло Лучкай // Дешифр. та перекл. з латинської О.В. Барбіл, Е.В. Швед, О.М. Яцків. – Ужгород: ІПРАТ “видавництво “Закарпаття”, 2011. – 472 с. іл. С. 267 – 268.*
8. Магочій П.-Р. *Народ нізвідки: Ілюстрована історія карпаторусинів / Перекл. з англ. С. Біленького, Н. Кушко; – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2006. – 120 с.: іл.*
9. Михайлюк А. *Андрей Бачинський – єпископ “золотого віку” у портреті та іконі / Анна Михайлюк // Благовісник. – 2008. – № 12 (197). – С. 13.*
10. Мицюк О. *Нариси з соціально-господарської історії б. угорської нині Підкарпатської Русі / О. Мицюк. – Т. II: доба феодально-кріпацька (від другої чверти XVI в. до половини XIX) з 18 малюнками. – Прага: Друкарня Р. Грдлічки, 1938. – 392 с.*

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ “СУБ’ЄКТНІСТЬ” В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

11. Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття. Т.1. Єрархічне оформлення/ Атанасій Пекар. – видання друге. – Рим-Львів: Видавництво Отців Василіан “Місіонер”, 1997. – 232 с.
12. Розлуцька Г. Розвиток професійної педагогічної освіти на Закарпатті у чехословацький період / Галина Розлуцька // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород, 2011. – Вип. 20. – С.121 – 123.
13. Удвари І. Образчики з історії пудкарпатських Русинув. XVIII столітне: Изгядованя з історії культури и языка/ Іштван Удвари // Вступ І. Керчі; Спередслово Дюли Віти; Мани Жолта Ботлика. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000. – 340 с., іл.
14. Basilovits J. Brevis Notitia Foundationis Theodori Koriathovits. – Tomus II. – P. V. – 75 p.
15. Hodinka A. A munkacsı görögkatholikus püspökseg története / Antal Hodinka // – Budapest. – 1909. – 694 p.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2016

УДК 378.159.9

Наталія Арістова, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології
Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ “СУБ’ЄКТНІСТЬ” В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті проаналізовано різні підходи до визначення сутності поняття “суб’єктність”. Уточнено сучасне розуміння цього поняття, розглянуто структурні компоненти, що входять до складу суб’єктності.

Ключові слова: суб’єктність, структура суб’єктності, особистість, якість особистості, властивість особистості, особистісна характеристика, стан розвитку особистості, майбутній фахівець.

Лит. 16.

Наталія Арістова, кандидат педагогических наук, доцент,
заведующая кафедрой английской филологии
Национального университета биоресурсов и природопользования Украины, г. Киев

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ “СУБЪЕКТНОСТЬ” В СОВРЕМЕННОЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

В статье проанализированы различные подходы к определению понятия “субъектность”. Уточнено современное понимание данного понятия, рассмотрены компоненты, которые входят в состав структуры субъектности.

Ключевые слова: субъектность, структура субъектности, личность, качество личности, свойство личности, личная характеристика, состояние развития личности, современный специалист.

Nataliya Arystova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Head of the English Philology Department
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

THE SCIENTIFIC AND THEORETICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT “SUBJECTNESS” IN THE MODERN PEDAGOGICAL LITERATURE

The article provides the different approaches to the definition of the concept “subjectness”. The contemporary interpretation of the abovementioned concept is specified, the components that form the structure of subjectness are discussed.

Keywords: subjectness, the structure of subjectness, personality, personal quality, personal peculiarity, personal characteristic, evolvement of personality, a future expert.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Розвиток сучасного українського суспільства, який пов’язаний із процесам глобалізації у міжнародних відносинах, політичній і економічних сферах, істотно впливає на потребу у підготовці конкурентоспроможних і мобільних фахівців, здатних приймати і реалізовувати нестандартні рішення у майбутній професійній діяльності, тобто суб’єктів професійної діяльності. У зв’язку

з цим проблема формування професійної суб’єктності майбутніх фахівців є актуальною для сучасної педагогіки, особливо у зв’язку із значним інтересом вітчизняних і зарубіжних науковців до змісту і структури особистості майбутнього фахівця, а також потенціалом і особливостями її розвитку. Оскільки в основу категорії “професійна суб’єктність” покладено поняття “суб’єктність”, необхідність розкриття його сутності не викликає сумніву.